

Întregul demers l-am citit ca mai degrabă calitativ și subiectivist (în sensul sociologiei zise subiectiviste). Accentul este pus pe relațiile interpersonale dintre actorii intervențiilor și subiecții acestora. Interacțiunea nu mai este una oarbă, sistemică, între un cadru formal, instituțional și „excluși”, ci între două lumi care nu găsesc nici un meridian pentru a-și potrivească ceasurile de întâlnire. Întâlnirile devin o confruntare între două imagologii susținute de două delimitări reciproce clare, între lumea celor ce intervin și lumea celor asupra cărora se intervine. Rămâne sugestia că rezultatele intervențiilor sociale în respectivele comunități defavorizate nu vor da satisfacție nici uneia dintre părți până la rezolvarea dilemei celor două delimitări.

Darie Cristea

**Maria Constantinescu**  
*Competența socială*  
*și competența profesională,*  
 București, Editura Economică,  
 2004 (350 p.)

Tema lucrării semnate de Maria Constantinescu a fost în mică măsură abordată de cercetarea românească actuală. Într-adevăr, peisajul literaturii românești este sărac în lucrări privind competența socială și profesională. Maria Constantinescu și-a propus un asemenea subiect având și marele avantaj că dispune de o îndelungată și solidă experiență profesională ca psihosociolog de întreprindere și cadru didactic universitar. Lucrarea exprimă pe deplin abilitățile de cercetare ale autoarei și capacitatea de a studia o temă dificilă.

Lucrarea este alcătuită din „Introducere”, cinci capitole, „Concluzii generale”, bibliografie și două anexe.

În „Introducere” se discută premisele conceptuale și metodologice. Am reținut ideea autoarei că în literatura de specialitate din România nu există cercetări empirice privind relația dintre competența socială și competența profesională, dar, spunem noi, nici un fond teoretic prea dezvoltat. Am ținut să remarc această situație pentru a accentua și mai mult noutatea temei cercetate și, din această perspectivă, se cuvine să punctăm meritul incontestabil al acestei lucrări. Într-adevăr, avem o lucrare în care se regăsește pregnant experiența de peste 25 de ani închinată de Maria Constantinescu muncii de selecție și orientare profesională. Autoarea dovedește, astfel, aptitudinea de a decela din realitatea socială problema ce poate face obiectul unei analize științifice.

Capitolul 1 („Comportamentul prosocial”) întreprinde o analiză a conceptului și examinează teoriile explicative (biologice, psihologice și sociologice) ale comportamentului prosocial. Autoarea precizează că factorul de legătură dintre comportamentul prosocial și competența socială este încrederea socială. Să reținem analiza minuțioasă a sensurilor conferite conceptului de *comportament prosocial* din parcurgerea unui mare număr de lucrări despre acest subiect. Un loc aparte este acordat dimensiunii altruiste a comportamentului social. Comportamentul prosocial este un comportament învățat – iată una dintre concluziile lucrării. Trebuie să spunem că există studii care caută să dovedească existența unei gene a altruismului. De pildă, antropologul american Gary Johnson consideră că altruismul este genetic predeterminat și evolutiv selectat. În acest fel, s-ar putea explica sentimentele naționale ale grupurilor ce se revendică dintr-un spațiu etnic.

Autoarea acordă o atenție specială, în lucrare, încrederii sociale ca element intrinsec conduitelor sociale. Plecând de la

cercetări asupra sinelui, ea trage concluzia că, în scopul atingerii relațiilor sociale satisfăcătoare, oamenii își dezvoltă competențe sociale.

În capitolul 2, intitulat „Competența socială”, după clarificarea conceptelor de *competență socială* și *competență profesională*, a semnificațiilor și a definițiilor date celor două concepte, Maria Constantinescu se ocupă de componentele competenței sociale: comunicarea, empatia, asertivitatea, gratificația și sprijinul, prezentarea sinelui, particularitățile specifice competențelor sociale. Descrierea conceptului de *competență socială* se raportează la aptitudine, abilitate și capacitate. Se întreprinde o exegeză a noțiunii de *competență*, reținându-se că aceasta reprezintă un ansamblu de capacități și aptitudini relaționate între ele. Se subliniază pertinent necesitatea luării în considerare a corespondenței organice între latura social-obiectivă determinată de tipul de activitate și planul subiectiv-psihologic. Competența este un fenomen bimodal care include informații și cunoștințe despre laturile tehnice, sociale și umane ale profesiunii, precum și funcționalitatea acestor informații și cunoștințe.

Ar fi fost interesant de analizat competența socială și sociologic, prin prisma rolului avut în existența actorului sau agentului social. Emanciparea umană și creșterea eficienței acțiunii sociale impun ca agenții (actorii) sociali să dispună de anumite deprinderi: competență, conștiință participativă și responsabilitate socială. Toate aceste trei dimensiuni ale comportamentului agentului (actorului) social derivă din acțiunea lui întemeiată pe norme și reguli colective. Prin raportarea sa la setul de reguli și norme colective ale grupului sau ale societății, comportamentul agentului social se conturează ca semnificativ și coerent.

De un real interes pentru cercetătorul problemei este analiza autoarei asupra

componentelor competenței sociale. Aș remarca îndeosebi considerațiile despre asertivitate, concept, după cunoștința mea, mai puțin utilizat în științele socioumane din România. Astfel, Maria Constantinescu se înscrie în rândul primilor exegeți ai acestei probleme în țara noastră. În același perimetru aș încadra și analiza despre gratificație și sprijin – componente ale competenței sociale. Aici ea relevă și tehnicile utilizate în obținerea gratificării și a sprijinului. Am reținut concluzia acestui capitol, și anume prea multă competență îi poate dăuna persoanei ce o deține deoarece nimănui nu-i plac oamenii perfecți, dar, spune mai departe autoarea, „chiar dacă a fi perfecți nu ne ajută cel mai mult, totuși a fi total inabil în relațiile sociale este mult mai rău. Nevoia de competențe sociale este mare, iar educarea lor, antrenarea acestora e bine să se facă de timpuriu, încă din primele stadii ale învățării” (156).

„Competența profesională” (capitolul 3) cuprinde următoarele subiecte: modele de competență profesională, inteligență, abilitate cognitivă, notele școlare, testele de inteligență, inteligența socială și emoțională, motivația – vector al competenței profesionale. Am reținut analiza modelelor teoretice de analiză a competenței profesionale: modelul orientat pe performanțele realizate/virtuale, modele orientate pe acțiunea mediului sociocultural și psihosocial, modelul inteligențelor multiple, modelul inteligenței emoționale, modelul McDonald. Toate aceste modele exprimă dificultatea reducerii complexității acestei chestiuni la un unic tip de explicație, ceea ce este o dovadă a determinării competenței profesionale de contextul social, cultural și istoric. Ar fi fost de dorit o accentuare a dimensiunii sociologice a competenței profesionale, pentru că astfel se înțelege mai bine asocierea ei cu competența socială, așa cum caută să

demonstreze lucrarea. Incitante sunt ideile și concluziile referitoare la notele școlare și la testele de inteligență, ridicând o serie de întrebări despre actul educativ și instructiv din sistemul de învățământ. Cum ar putea școala să acționeze astfel încât ierarhia competențelor stabilite de ea să se regăsească și în societate, înlăturând astfel decalajul existent, care pare să se adâncească tot mai mult? Să amintim de problematica psihotehnicii, atât de dezvoltată în secolul trecut, inclusiv în țara noastră, unde au funcționat institute de psihotehnică.

Capitolul 4 („Competența socială și profesională – interferențe”) descrie dimensiunile competenței – profesional, socio-emoțional, intelectual, civic și moral –, aducând argumente din studii și cercetări.

În fine, capitolul 5 („Cercetarea psihosociologică a competențelor sociale și profesionale”) include rezultatele celor două cercetări realizate de autoare. În prima cercetare, cea despre competența socială, după prezentarea problemei în literatura de specialitate, se formulează corect cele patru ipoteze, ce au fost verificate prin aplicarea mai multor chestionare: chestionar experimental de evaluare a încrederii sociale; chestionar pentru studiul competențelor sociale cu șase subscale: asertivitate, gratificație, comunicare non-verbală, comunicare verbală, empatie și cooperare, prezentare de sine; chestionar pentru evaluarea comportamentului prosocial, toate aplicate pe un lot de 273 de studenți. Cercetarea confirmă ipotezele conform cărora o creștere a competențelor sociale ale unor persoane duce la creșterea încrederii în propria capacitate de relaționare, iar aceasta conduce la o creștere a probabilității de inițiere a comportamentului prosocial, concluzie desfășurată pe analizele în raport de apartenență la

genul social, mediul de rezidență, profesia tatălui.

Cealaltă cercetare este analiza secundară privind competența profesională a unui lot de 312 cadre militare. S-a confirmat ipoteza conform căreia „competența intelectuală de excelență este în relație pozitivă cu competența profesională și reprezintă o condiție necesară, dar nu și suficientă pentru dobândirea acesteia” (284).

În „Concluzii” sunt sintetizate principalele idei ale exegezei întreprinse cu multă acuratețe și competență de Maria Constantinescu. Ideea de bază este că reușita profesională e legată de competența socială, dar aceasta nu este suficientă, tot atât de importante fiind competența intelectuală și cea socioemoțională.

Lucrarea se distinge și prin traviulul impus de parcurgerea unei vaste bibliografii

După această scurtă incursiune în conținutul ei, putem conchide că lucrarea semnată de Maria Constantinescu este un model de întrepătrundere a analizei metodologice cu investigația teoretică și empirică.

Ca orice lucrare de o asemenea anvergură, nu e lipsită de unele inadvertențe stilistice sau de afirmații discutabile. De pildă, există unele reluări de la un capitol la altul, cum sunt cele privind empatia, comunicarea etc. sau revenirea la definierea termenului *competență*. Dar o spunem fără nici un echivoc: aceste observații nu împietescă cu nimic asupra calității de excepție a lucrării, cu atât mai mult cu cât ea este una de pionierat în literatura psihologică și sociologică românească.

**Constantin Schifirneț**